

Bulányi György

Ökológia és közösség

A lexikonok különbözőképpen határozzák meg az ökológia fogalmát. *A köznyelv* környezetvédelmet ért ökológián: a „zöldek” az ökológia elkötelezettjei! Az ökológia szó görög eredetű: a *-logia* tudományt jelent, mint a teológia, antropológia, geológia stb. szavakban; Istenről (*theosz*), emberről (*anthróposz*), a Földről (*gé*) szóló tudományt. Az ökológia szó első fele, az *öko-* pedig házat (*oikosz*) jelent. A házról szóló tudomány lenne az ökológia? A ház szó nemcsak épületet jelent, hanem szociológiai többszámot is: azaz embereket is. Gondoljunk például az Árpád-házra, vagy még inkább az egyházra, amely egyház szóban az „egy” nem számnév, hanem mai alakja annak az *id*, *idv*, *üdv* szónak, amely megtalálható a mai magyar nyelv üdülés, üdítő, üdülő stb. szavaiban. Óseink a keresztyénséggel találkozáskor nem vették át jövevényszóként a görög *ekklészié*, ill. a latin *ecclesia* szavakat, hanem nyelvünk teremtő géniuszával olyan háznanak – akár épületnek, akár szociológiai többszámot, akár mind a kettőnek – nevezték a jelentkező új vallást, amely számukra időbeli és örökkévaló üdülést hivatott biztosítani.

Az ökológia – kérdezem – miféle házról szóló tudomány? Azt gondolom, hogy szavunk esetében az *oikosz* minden korlátozás nélkül jelenti az emberiség, sőt a számunkra közvetlenül adott teremtés egészét, az emberalatti világot is. Ugyanúgy, ahogy az ökonómia szóban is az *öko-* nem csupán valakik, hanem kivétel nélkül minden ember gazdasági törvényszerűségeire kíván gondolni. Úgy gondolom, hogy az ökológia szélesebb fogalom az ökonómiánál. Ez utóbbi az ember gazdasági tevékenységének törvényszerűségeit kívánja vizsgálni, az ökológia viszont az emberi viselkedés egészét veszi szemügyre, mégpedig egy nagy jelentőségű szempontból. Ez pedig éppen a zöld magatartás, a környezet védelme, a teremtés megőrzése – az eddig kialakult megnevezések tükrében. Szamba veszi azokat az emberi viselkedéseket,

amelyek megőrzik a körülöttünk levő világot, környezetünket, meg azokat, amelyek pusztítják az életet, az emberi és az ember alatti életet egyaránt.

Ezek után áttérhetünk előadásom címének másik szavára, a közösségre. *A közösség* szociológiai fogalom, és emberi többszámot jelent. Szemben áll a sokaság, a tömeg, a csoport, az osztály fogalmával. A sokaság merő egymás mellett levést jelent: pl. vonatra várók a pályaudvaron. Az osztály még együtt levést sem jelent, csak egy közös tulajdonsággal rendelkezőket (pl. Trabant-tulajdonosok). A vonatra várakozók egy közeli robbanás hatására fejvesztetten menekülő tömeggé, az unalom hatására snóblizó csoporttá alakulhatnak át, de nem válnak közösséggé. A közösséggé váláshoz megkívántatik a közös cél, ami megvan a snóblizóknál s a robbanás elől menekülőknél is; s ezen felül kell még egy tartósan és a megszűnés szándéka nélkül fennmaradni akaró tevékenység is, ami nyilvánvalóan hiányzik a snóblizóknál is, a menekülőknél is.

A csoportdinamika, a szociológia tudományának egyik ága foglalkozik a közösségek szükségképpen életmegnyilvánulásaival. Úgy tesszük, *hat dinamikus közösségi alkotóelemmel* találkozunk a különféle közösségek életében. Ezek a következők:

- a közös cél kitűzése (cél),
- a célt szolgáló közös törvény megállapítása (törvény),
- a közösségi funkciók kifejlesztése (funkciók),
- a tagok szerepkörének kialakulása (szerepkör),
- a tagok magatartásának elbírálása (szankció, szanktifikáció),
- a tagok közös tulajdonra szert tévése (köztulajdon).

Mindezek az alkotóelemek megtalálhatók a Szentháromság, a házasság és család, valamint az egyházi közösségek életében is, de nemcsak ezekben, hanem bárminő egyéb közösségben is. Az emberi közösségek szabadságunk és ebből kinövő hatalmunk következtében

különfélék lehetnek – alapvetően a szabadságunk alapján választott célok különbözősége szerint. Az embernek hatalma van a legkülönbözőbb dolgokra. A kardot ragadóknak hatalmuk van mások javainak és életének elvételére. A kardot nem ragadóknak hatalmuk van életük odaadására. Az emberi kultúrtörténelem egyik legjelentősebb mondata így hangzik: „Hatalmam van odaadni az életemet.” Jézusról jegyezte fel János evangéliuma (Jn 10,18).

Ideje összekapcsolnunk előadáscímek két szavát: az ökológiát és a közösséget. Ha az *ökológia* szót magyarra fordítanám, az emberiség egészének viselkedéséről kellene beszélnem. Ha a közösség szót görögre fordítanám, akkor a *koinónia* szót kapnám. Jézust megfeddik korának teológusai, mivel a tanítványok mosatlan kézzel esznek, s ezáltal „közössé” = szennyesé teszik magukat. Annak folytán válnak közössé = szennyesé, hogy hozzáérnek ahhoz az ételhez, amelyhez – például piacon vásárlás következtében – pogányok, azaz nemzsidók is hozzáérhettek. A rituálisnak tekintett kézmosás következtében a zsidó megmenti magát a nemzsidóval közösségbe kerülés szennyező hatásától. Jézus válasza: ami bemeleg az emberbe, nem szennyezheti be; csak ami kijön belőle: gondolatok, szavak, cselekedetek. Ennek az állításnak pozitív tartalma: a zsidó és nemzsidó közötti kapcsolat nem számít bűnnek Jézus Istenének szemében. A közösség kezdetben ily módon etikailag negatívnak minősülő fogalmának átalakulásában ez volt az első lépés. A második lépést a minden népet Jézus közösségébe meghívás, a nemzeti ellentéteket is felszámolni hivatott pogánymisszió jelentette. Ennek következtében a „közösség” szó tartalma elérte az Isten Országának, a kivétel nélkül minden embert átölelni kívánó szeretet társadalmának a magasságát. Idézem az Apostolok Cselekedeteit a jeruzsálemiokról: „...kitartóan részt vettek az apostoli tanításban, a közösség-

ben... mindenük közös volt. Vagyonukat és javaikat eladták, szétosztották mindenkinek, ahogyan éppen szükség volt rá” (2,42-45).

Az ökológia célkitűzéseit az olyan közösség hivatott megvalósítani, amelynek célkitűzése **gondoskodni az emberiség szükségleteiről**. Különbséget kell tennünk szükséglet és igény között. Az igény határtalan, a szükséglet határos. A szükségletbe befér mindaz, amit ténylegesen kivétel nélkül megkaphat az a hatmilliárd ember, aki jelenleg él a Terra nevű bolygón. Igény az, amit meg akarok szerezni magamnak, enyémnek, teljesen függetlenül attól, hogy mi jut a rajtam, enyéimen túllevő hatmilliárdnak. Akár az ökológia, akár az ökonómia beszámol nekünk az igénykielégítő emberi magatartás várható következményeiről. Az ökológia felrajzolhatja azt a jövőképet, amely szerint a Föld alkalmatlanná válik nemcsak az emberi élet, de még a patkányok fennmaradása számára is. Az ökonómia beszámolhat arról, hogy az igényfejlesztésre épülő piacgazdálkodás következtében nemcsak keleten, hanem nyugaton is kialakulhatnak az igénykielégítő nagyvárosok körül a szükségleteket sem kielégíteni képes nyomorgyűrűi a hajléktalanok számára.

Akik ökológiáról és közösségről beszélnek, aligha tartozhatnak azok körébe, akik abban reménykednek,

hogy az igénykielégítések paradicsomának országhatárát hátha sikerül Hegyeshalomtól Békéscsabaig keletre tolni. Olvasom a Magyar Katolikus Püspöki Kar minap megjelent körlevelét: Igazságosabb és testvéresebb világot! Megtudom belőle az alábbiakat: „A gazdaság óriási tehertétele az államadósság. 1995 végére a külföldi bruttó adósságállomány meghaladta a 31 milliárd dollárt, a nettó adósság pedig a 16,8 milliárd dollárt. A probléma gyökerei mélyre nyúlnak. A felvett kölcsönöket nem használták fel hatékonyan, a hitelfelveteleket újabbak és újabbak követték, egyre drámaibban növekvő kamatterhekkel. 1993-ban a belső eredetű államadósság is aggasztóan megugrott. (Az 1990. évi 1412 milliárd forint-ról 1994 végére 3775 milliárd forint-ra nőtt, a kamatterhek a költségvetési kiadások 30%-át teszik ki.)”

Az elmúlt év januárjában a Bokor két nemzetközi konferenciát rendezett a Rege Szállóban. Az egyik előadó elmondta, hogy a Német Szövetségi Köztársaság évi hat milliárd márkával támogatja a harmadik világot, a harmadik világ pedig évi nyolc milliárd márka kamatot fizet a Német Szövetségi Köztársaságnak.

Külföldi újságírók rendre megkérdezik, hogy van-e a Bokornak valami alternatívája a Magyarországra érkezett piacgazdálkodással

szemben. Azt szoktam válaszolni nekik, hogy van bizony: a teljes osztozás társadalma. Már csak jelentkezőkre van szükség, akik azt meg is valósítják.

Szoltsenyicin Rákostyály című regényében beszélget két elvtárs, mind a kettő megjárta a Gulagot. Az idősebb mondja a fiatalabbnak: „Elvtárs, ne tévesszék meg a szenvedései: a kapitalizmust örökre elvetette a történelem.”

Nem a magántulajdon az emberhez méltó élet biztosítéka, hanem az adás, az Istenből való mindent adás hatalma, s az ebből kinövő tulajdonforma.

A szociális piacgazdálkodás lehetőségeibe belesimuló környezetvédelem fogja biztosítani az emberiség túlélését? Nem tudom. A történelem nem számítható ki. Ötven esztendővel ezelőtt azt gondoltuk, hogy a földalatti kisközösségek fogják biztosítani az egyház túlélését hazánkban. A Vatikán keleti politikája 1964-ben részleges megállapodást tudott kötni a Magyar Népköztársasággal, s az mondatott és mondatik, hogy ez a megállapodás biztosította a túlélést, nem pedig az, hogy a kisközösségeket építők és a katonáskodást megtagadók Jézus nevében megtöltötték a börtönöket. Ennek – nem elvi, hanem gyakorlati-történelmi – megítéléséhez, úgy gondolom, még hiányzik a történelmi távlat. Ma ugyanolyan jellegű alternatíva előtt állunk, mint félszázaddal korábban. Rábízzuk magunkat a hatóságok erőfeszítéseire, a trón és az oltár újra alakuló és erősödő szövetségére, avagy – ezekre is kérve Isten áldását, mint minden egyéb jószándékú erőfeszítésre – a piacgazdálkodás korában is megteremtjük **a jézusi alternatívát**: a mindenkit befogadni akarás, a semmiféle kiváltságot nem ismerés, a konfliktusokat fizikai erőalkalmazás nélkül megoldani akaró szeretet alternatív- és kontrasztársadalmát? Mindebből nem sokat valósítottunk még meg, de azért őrizzük a Vestatűzet. Ennek szimbóluma ma – többek között – egy név: Bokorliget, amelynek mai materiális tartalma: 25 hektár legelő, egy néhány családnyaralásra befogadni képes épület, két betongarázs ifjúsági nyári táborozások szolgálatában. Lesz-e belőle több is? Utat mutató? Isten tudja.

(A Bokor Ökocsoportban 1998. szeptember 10-én elhangzott előadás)

